

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTMANLANDS LÄN

Naturvårds- och fiskeenheten
Hans Alexandersson

BESLUT
2002-12-06

Diarienummer
511-34163-99

Sida
1(9)

Naturreservatet Vänersnäs skärgård

i Vänersborgs kommun

Beslut om naturreservat enligt 7 kap 4 § miljöbalken

Innehåll

Beslut
Syfte
Föreskrifter för naturreservatet
Administrativa data
Beskrivning av naturreservatet
Planeringsbakgrund
Behov av och motiv för skydd
Ärendets handläggning
Upplysningar

Bilagor

Bilaga 1. Beslutskarta
Bilaga 2. Översiktskarta
Bilaga 3. Skötselplan
Bilaga 4. Sändlista
Bilaga 5. Hur man överklagar
Bilaga 6. Sammanställning av yttranden

Beslut

Länsstyrelsen beslutar att det område, som avgränsats med mittpunkten av den kraftigt streckade röda begränsningslinje, på bifogad karta (bilaga 1) av skäl som angivits nedan, skyddas som naturreservat med stöd av 7 kapitlet 4 § miljöbalken (MB1998:808).

Reservatets namn skall vara **Naturreservatet Vänersnäs skärgård**.

Med stöd av 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken (1998:1252), fastställer länsstyrelsen bifogad skötselplan, bilaga 3. Skötselplanens övergripande målsättningar och riktlinjer skall gälla utan begränsning i tiden.

Fastställelsen inkluderar inte den ekonomiska utredningen.

Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara ett framstående exempel på en sötvattensskärgård, dess värdefulla naturmiljöer och den biologiska mångfalden i dessa.
- bevara och gynna utvecklingen av naturskogspräglade barr- och blandskogar med rik förekomst av död ved och hotade eller missgynnade arter
- bevara våtmarker och strandnära högörtängar med karakteristisk flora och fauna
- följa upp åtaganden som följer av medlemskapet i den europeiska unionen. Reservatet har godkänts av regeringen att ingå i det europeiska nätverket av skyddade områden, Natura 2000 (MB 7:27, NFS 2001:19).

Syftet skall tryggas genom att:

- skogsmarken lämnas i huvudsak till fri utveckling och skyddas från olika former av skogliga åtgärder
- fågellivet skyddas genom beträdnadsförbud på viktiga häckningsöar
- botaniskt rika mark- och strandområden och högörtängar skyddas mot dränering, väg- och stigdragning samt byggverksamhet
- gynna utvecklingen av naturskogspräglade bestånd genom bränning av ung kulturskog och skapa gynnsamma förhållanden för sällsynta, missgynnade och rödlistade arter.
- vissa riktade gallringar utförs i syfte att gynna lövträd och grova barrträd bl a som potentiella boträd för rovfåglar.
- risbon för rovfåglar underhålles
- allmänhetens behov av information och att en begränsad tillgänglighet inom vissa delar tillgodoses

Föreskrifter för naturreservatet

För att uppnå syftet med reservatet beslutar länsstyrelsen med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 3 och 21 §§ förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken, att nedan angivna föreskrifter skall gälla. Vård och förvaltning skall bedrivas i enlighet med upprättad skötselplan, bilaga 3.

A. Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att använda mark- och vattenområden

Förutom föreskrifter och förbud enligt andra författningar är det inte tillåtet att:

1. uppföra byggnad;
2. uppföra mast, antenn, torn eller annan anläggning;
3. dra fram mark- eller luftledning;
4. anlägga väg eller parkeringsplats;
5. spränga, schakta, muddra, tippa eller fylla ut med massor;
6. dika, dikesrensa, valla in eller dämma;
7. anordna upplag;
8. slutavverka, gallra, röja eller utföra annan skogsvårdsåtgärd;
9. avverka enstaka träd
10. skada eller bortföra dött träd såsom torraka, vindfälle eller låga;
11. bedriva täkt i någon form, kommersiellt eller för husbehov, av berg, sten eller jord;
12. tillföra kemiskt eller biologiskt bekämpningsmedel;
13. tillföra kalk eller gödselmedel;
14. plantera in för trakten främmande växt- eller djurart;
15. framföra motordrivet fordon annat än vad som behövs i samband med naturvårdsförvaltningen av reservatet eller fastighetens skötsel;

Åtgärder som anges i den till detta beslut hörande skötselplan får utföras, av naturvårdsförvaltaren eller av den som naturvårdsförvaltaren utser, utan hinder av föreskrifterna.

B. Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken samt 3 och 21 §§ förordningen (1998:1252) om områdesskydd gällande förvaltning av reservatet

Naturvårdsförvaltaren har rätt att:

1. märka ut reservatet.
2. sätta upp informationstavla på platser som anges i bifogad skötselplan.
3. utföra åtgärder enligt till beslutet hörande skötselplan.

Naturvårdsförvaltare och förvaltningsuppgifter:

1. naturvårdsförvaltare är Väst kuststiftelsen. Förvaltningen skall ske fortlöpande och i samverkan med markägaren och länsstyrelsen.
2. naturreservatet utmärks genom förvaltarens försorg enligt anvisningar av Naturvårdsverket.
3. naturvårdsförvaltningen bedrivs enligt skötselplan som fastställs av länsstyrelsen, bilaga 3. Skötselplanen skall ligga till grund för naturreservatets skötsel och skall vid uppkommande behov revideras. Målsättningar och riktlinjer beträffande de olika skötselområdena gäller utan begränsning i tiden. Behovet av detaljåtgärder för att nå uppställda målsättningar i skötselplanen kan komma att förändras över tiden varför en översyn i detta hänseende bör ske med högst 10 års mellanrum.

C. Ordningsföreskrifter för allmänheten enligt 7 kap 30 § miljöbalken

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar är det inte tillåtet att:

1. framföra motordrivet fordon;
2. beträda områden för häckande fåglar som avgränsats på beslutskartan enligt bilaga 1, årligen under perioden 1 februari till och med 31 augusti resp. 15 april till och med 31 juli.
3. störa djurlivet t ex genom klättra i boträd eller medvetet uppehålla sig på eller nära öar med kolonihäckande måsfåglar, rovfågelbon, lya eller gryt
4. plocka eller gräva upp växter eller insamla vedsvamp, lav eller mossor;
5. tillvarata eller på annat sätt skada torraka, låga eller vindfäälle;
6. medföra okopplad hund;
7. cykla;

Med stöd av 7 kap 7 § miljöbalken kan länsstyrelsen i särskilda fall medge undantag från meddelade föreskrifter.

Administrativa data

Namn:	Naturreservatet Vänersnäs skärgård
Kommun:	Vänersborg
Areal:	Totalt 799 ha, land 103 ha vatten 696 ha
Registernummer:	1402171
Fastigheter och markägare:	Vänersnäs 2:75
Naturvårdsförvaltare:	Väst kuststiftelsen

Allmän beskrivning av naturreservatet

Naturvärden

Inom reservatsområdet finns tre rödlistade kärlväxtarter och fyra fågelarter varav en art är starkt hotad (kategori EN). Inom reservatsområdet finns 9 bofasta fågelarter som är upptagna i bilaga 1 i EU:s Fågeldirektiv (79/409/EEG). Se tabell 2 sid 7 i skötselplanen.

Reservatets hållmarker karaktäriseras av mager tall- och granskog med ett varierande inslag av triviallövträd som björk, asp och klibbal. I de strandnära partierna och på öarna finns naturskogspräglade bestånd av blandskog med rik epifytisk lavflora. Åldriga bestånd av tall utmed klippstränderna i reservatets södra fastlandsdel ger ofta intrycket av att vara de sista resterna av äldre mer öppna och betade utmarker.

Hållmarkerna har fläckvis mycket artrika och välutvecklade lavsamhällen med olika påskislavar (*Stereocaulon* sp) renlavar (*Cladonia* sp) och raggmossa (*Racomitrium lanuginosum*).

Lövskogsbestånden upptar ganska små arealer längs ständerna och på vissa öar. Bestånden är dock rika på död ved av björk, klibbal och säl. De är rikligt bevuxna med trädsvampar som sälgticka (*Phellinus conchatus*), styvskinn, (*Stereum rugosum*), eldticka (*Phellinus igniarius*) och ringmussling (*Pleurotus dryinus*). Den höga näringshalten som följer av översvämningar av låglänta marker har gett upphov till ett yppigt fältskikt med arter som frossört, blåstarr, rankstarr, kabbeleka, gul svärdsilja, videört, kärrsilja och mannagräs.

På klippstränder och steniga stränder är kärlväxtfloran rik med många olika blommande örter. Här finns bergkorsört, renfana, liten fetknopp, strandveronika, getväppling, flenört, rosenpilört, stagg, ängsskallra, höstfibbla, jungfrulin, kärringtand, strandviol och strandbräsa. På fågelgödslade kala öar blir örtvegetationen mycket yppig med rika bestånd av gökblomster, norsk fingerört, femfingerört, fackelblomster och strandveronika.

Högörtängarna är botaniskt mycket rika med stora arealer dominerade av vasstarr, bunkestarr, trådstarr, flaskstarr, madrör med inslag av kärrsilja, strätta, kärrspira, knölsyska, svärdsilja, åkermynta, gökblomster, sumpför-gätmigej och fackelblomster.

De vidsträckta bladvassarna omväxlande med flytbladssamhällen av vit och gul näckros, vattenpilört, gäddnate m fl har betydande ornitologiska värden med förekomst av trastsångare, rördrom och med mer bofasta arter som skäggdopping, brun kärrhök, grågås, knölsvan, kricka, rörsångare, sävsångare och sävsparv.

Den yttre arkipelagen av kala holmar och skär är viktiga häckplatser för kolonihäckade arter som fiskmås, gråtrut skrattmås, havstrut silltrut samt fisktärna och även för ett par av Vänerns få häckande skrântärnor. Silvertärna häckar vissa år med enstaka par. Storlom, småskrake, strandkata och drillsnäppa hör också till de bofasta arterna.

De trädklädda öarna längre in mot fastlandet med naturskogspräglade bestånd hyser många häckande rovfågelarter. Fiskgjusen har 6 olika boplatser inom reservatet och två till tre par häckar årligen, dessutom förekommer häckande lärkfalk, ormvråk och duvhök med enstaka par.

Markanvändning

Skogen på den norra fastigheten är tämligen hårt avverkad men inom reservatsområdet har strandområden och öarna skonats från mer omfattande skogliga åtgärder. Skogen är huvudsakligen spontant uppkommen och merparten ca 70 år eller äldre inga bestånd överstiger 105 år men mätningar har inte utförts på de mer isolerade och svårtillgängliga öarna där skogen uppvisar en mycket tydlig naturskogsprägel.

Skogsbruket i reservatsområdets södra delar och på större öar har bedrivits som plockhuggning. Skogsterrängen söder om reservatet är nu starkt påverkad av kalhyggesbruk och i reservatet ingår det mindre hyggespartier från 1993, och senast från hösten 2001 i ett f d kulturskogsparti i områdets sydöstra del.

Jakt bedrivs i området på såväl småvilt som klövvilt. Området ingår i älgjaksområde och registrerat som A-licensområde.

Vattenområdena i Väneren ingår ej i något fiskevårdsområde. Fritt fiske med handredskap gäller i Väneren.

Bebyggelse och anläggningar

En mindre jakt-och fiskekoja med uthus finns inom reservatet. Vattenområdet till det militära skjutfältet berörs av reservatet i sin allra yttersta och västligaste del.

Planeringsbakgrund

Riksintressen m.m.

Vänersnäs norra skärgård utgör riksobjekt för naturvården NP 22. Mångformigt skärgårdsområde med halvö. Art- och individrik fågelfauna, sällsynta och sårbara arter. Syfte är att bevara områdets naturskogar och skärgården orörd.

Kommunal översiktsplan

I Vänersborgs kommuns översiktsplan, antagen och laga kraftvunnen 1991-03-28 är riksojektet norra Vänersnäs skärgård redovisad som N2 – område, värdefullt skärgårdsområde med rekommendationen att beakta naturvårdens intressen. I det kommunala naturvårdsprogrammet framtagen 1993 redovisas området som särskilt värdefullt med värdeklass I i en tregradig skala.

Internationell betydelse

Reservatet har av regeringen föreslagits till EG-kommissionen enligt rådets direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter. Detta innebär att området sannolikt kommer att ingå i ett europeiskt nätverk av skyddade områden NATURA 2000.

Dokumentation

I naturvårdsplanen 1976 för dåvarande Älvsborgs län redovisas området som skärgårdsområde med högt naturvärde klass II i en tregradig skala. Områdets naturvärden finns översiktligt beskrivna i en naturinventering utförd 1979 (Thunberg, B. m f l 1979). Övervakning av skärgårdens häckande fågelfaunan har årligen bedrivits i länsstyrelsens regi sedan 1993. (Landgren 2000). Reservatets naturvärden har dokumenterats i en beskrivning och naturvärdesbedömning 1997 (Appelqvist 1997 stencil).

Behov och motiv för skydd

Syftet med naturreservatsförordnandet är att skydda ett område av stort naturvetenskapligt värde med förekomst av sällsynta och hotade arter som för sin existens är beroende av naturskogspräglade skogsbestånd med inslag av gamla grova träd, torrakor och lågor. Syftet är även att skydda områdets skärgårdsnatur.

Naturreservatet har en mängd biologiska värden i form av gamla grova träd, lång skoglig kontinuitet och är mångformigt med avseende på såväl naturtyper som strukturer och element i form naturskogspräglade bestånd, lövskog, hällmarker, högörtängar, vassar och kala holmar och skär mm. Området är vidare värdefullt med anledning av förekomsten av sällsynta och känsliga arter.

Skärgården och skärgårdsskogarna vid norra Vänersnäs är en naturtyp av hög prioritet i områdesbevarandet i länet eftersom dessa har höga biologiska värden, och är representativa för Väneren.

Inom området finns en potential för att utveckla starkare populationer av de hotade och rödlistade arterna genom att området får utveckla sin naturskogs karaktär genom fri utveckling inom vissa delar samt en viss skötsel inom andra.

Med hänsyn till områdets höga naturvärden och med hänsyn till reservatets syften kommer pågående markanvändning att försvåras avsevärt och ett reservatsförordnande erfordras.

Föreskrifterna är anpassade till reservatets syften och värden. De är främst avsedda att begränsa skador på mark samt växt- och djurliv.

Beslutet är förenligt med hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden enligt 3 och 4 kap. miljöbalken.

Ärendets handläggning

Länsstyrelsen har tagit initiativet till bildandet av naturreservatet. I en skrivelse och promemoria daterad 19 augusti 1997 informerar länsstyrelsen dåvarande markägaren om att länsstyrelsen överväger att bilda naturreservat på den norra delen av fastigheten Vänersnäs 2:75 med anledning av de unika naturvärdena och skärgårdsmiljön. Länsstyrelsen informerade också om att området kommer att föreslås som ett Natura 2000 område. Svensk Fastighetsvärdering (SVEFA) har på länsstyrelsens uppdrag utfört värdering av intrånget på denna fastighet.

Den 10 april 2002 förelades markägaren med stöd av 24 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken att inkomma med synpunkter på förslaget samt med stöd av 31 kap 12 § MB att inkomma med anspråk på eventuell ersättning. Synpunkter har inkommit från Hans Stork.

Förslaget till naturreservat har remitterats till, Vänersborgs kommun, Naturvårdsverket, Skogsvårdsstyrelsen, Försvarsmakten, Skaraborgs flygflottilj och Vägverket. Vänersborgs naturskyddsförening och Västergötlands ornitologiska Förening har samtidigt getts möjlighet att inkomma med synpunkter på förslaget. Samtliga remissinstanser har tillstyrkt reservatsförslaget.

Synpunkter har inkommit från Vänersborgs kommun och Vägverket. De synpunkter som framförts har tillgodosetts i detta beslut.

En kort sammanställning av inkomna synpunkter tillsammans med länsstyrelsens kommentarer redovisas i bilaga 6

Förhandling med berörd markägare om intrångsersättning har inte kunnat slutföras.

Länsstyrelsens bedömning

Som framgår av beskrivningen ovan är de höga naturvärdena i Vänersnäs skärgård av sådan karaktär att området har stor betydelse för naturvärden i länet. Länsstyrelsen gör bedömningen att områdets naturvärden bäst kan ges ett långsiktigt skydd och utveckling genom bevarande som naturreservat. Härigenom tillgodoses miljöbalkens bestämmelser om en från ekologisk, social och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning.

Samråd med Naturvårdsverket har skett.

Länsstyrelsen bedömer att beslutet är förenligt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurser och med den för området gällande översiktsplanen.

Med avvägning mellan berörda allmänna och enskilda intressen anser Länsstyrelsen att naturreservatet bör bildas med den avgränsning och de bestämmelser som nämnts ovan.

Upplysningar

Föreskrifterna enligt 7 kap- 30 § miljöbalken gäller omedelbart, även om de överklagas.

Om det finns särskilda skäl får länsstyrelsen med stöd av 7 kap 7 § miljöbalken medge dispens från meddelade föreskrifter. Finns det synnerliga skäl får länsstyrelsen helt eller delvis upphäva detta beslut. Eftersom reservatet består av ett av regeringen förtecknat Natura 2000-område krävs tillstånd enligt 7 kap 28 a § miljöbalken för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i området. Eftersom området i stort skall lämnas till fri utveckling skall vindfällan och stormskadad skog lämnas. Det ansvar som markägaren har enligt 29 § skogsvårdslagen kommer efter reservatsbildningen att vara statens ansvar

Detta beslut skall kungöras i länets författningssamling.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, Miljödepartementet. Den som har rätt att överklaga skall göra det inom tre veckor från den dag vederbörande har fått del av beslutet, se bilaga 5.

Beslut i detta ärende har fattats av länsöverdirektören Göran Bengtsson efter föredragning av naturvårdshandläggaren Hans Alexandersson. I handläggningen av ärendet har även deltagit miljövårdsdirektören Sven Swedberg, länsjurist Erland Josefson, rätts- och veterinärenheten, arkitekten Margareta Wallin, plan- och bostadsenheten och antikvarien Marie Odenbring Widmark, kulturmiljöenheten.

Göran Bengtsson

Hans Alexandersson